

UNIVERSITAT AUTÒNOMA DE BARCELONA
DEPARTAMENT DE CIÈNCIA POLÍTICA

POLÍTICA INTERNACIONAL
Prof. Jesús M. RODÉS

PROGRAMA DE "RELACIONS INTERNACIONALS"

CURS 1984/85.

FACULTAT DE CIÈNCIES DE LA INFORMACIÓ
ESCOLA UNIVERSITÀRIA DE TRADUCTORS I INTÈRPRETS.

Part primera

I. INTRODUCCIO A LA TEORIA DE LA POLITICA INTERNACIONAL

1. L'estudi de la política internacional. Conceptes bàsics.
2. Una disciplina nova a la recerca del seu propi espai. Els límits de les aproximacions tradicionals a la realitat internacional: Diplomàcia, Dret Internacional. Una Sociologia de les Relacions Internacionals?
3. Gènesi i etapes fonamentals de l'intent de construir una Teoria de la Política Internacional. El debat entre "idealisme" i "cientifisme". El realisme polític. "Behaviorisme" i funcionalisme. L'anàlisi sistèmica.
4. Les dificultats de construir una Teoria de la Política Internacional. El retorn a la Història. L'aportació del marxisme. Ciències Socials i Història. La Història "raonada".
5. Ciència Política i Història. L'estudi de la Política Internacional com a objecte específic de la Ciència Política.
6. El marc de referència interdisciplinar. Els factors condicionants de la Política Internacional: el factor geogràfic, el factor demogràfic, el factor econòmic, el factor tecnològic, el factor ideològic.

7. Els actors de la política internacional. Una taxonomia tentativa. L'Estat, actor fonamental de la política internacional. Els organismes interestatals. Les forces transnacionals: els organismes no governamentals, les empreses transnacionals, l'opinió pública internacional.

El paper de l'individu en la política internacional.

8. "Societat" i "comunitat" internacionals. Una concepció superadora: la noció de sistema internacional.
9. La política internacional contemporània: del sistema d'equilibri de poders al sistema bipolar feble.

Part segona

II. LA DISLOCACIÓ DEL SISTEMA D'EQUILIBRI DE PODERS

1. El concepte d'imperialisme. Causes i característiques de la I guerra mundial. Guerra i Revolució. La política exterior a les potències durant la guerra. L'impacte de la Revolució Soviètica en la política internacional. La doctrina leniniana sobre la pau. El Tractat de Brest-Litovsk (1918). La qüestió de les fronteres de la Rússia Soviètica. La revolució a l'Europa Central: Alemanya, Hongria. La reacció dels governs occidentals. Aïllament i intervenció: la política del "cordó sanitari" i el seu fracàs.
2. Les conseqüències de la guerra. Els Tractats de Pau i els reajustaments territorials. El nou mapa polític europeu: el principi de les nacionalitats i els nous estats. Les conseqüències econòmiques: Alemanya, la qüestió de les reparacions.

III. VERSALLES, INTENT DE CONSTRUCCIÓ D'UN SISTEMA INTERNACIONAL

1. La Societat de Nacions. Antecedents: les Conferències de La Haia (1899, 1907). El "wilsonisme".
2. El Pacte de la Societat de Nacions. Organització i funcionament. Colonialisme i societat internacional: el règim de mandats.
3. La recerca d'una estratègia global: La seguretat col·lectiva i el desarmament. La seguretat col·lectiva en el marc de la Societat de Nacions: El Protocol de Ginebra (1924). Els acords intergovernamentals: El pacte Briand-Kellog (1928). Limitació d'armaments i desarmament. Les propostes de la Societat de Nacions. La Conferència de Desarmament i el seu fracàs.

IV. EL PERIODE D'ENTREGUERRES

1. La qüestió de les reparacions i els projectes de reconstrucció econòmica d'Europa. El problema del Ruhr. Els plans Dawes (1924) i Young (1929). Els Acords de Locarno (1925). El reconeixement internacional de la Unió Soviètica. Del Tractat de Rapallo a l'ingrés en la Societat de Nacions.
2. Les internacionals obreres i la política internacional. La qüestió colonial. L'enfrontament ideològic: del "socialfeixisme" a la formació dels Fronts Populars.
3. Els Estats Units entre aïllacionisme i intervenció. Crisi econòmica i crisi política (1929). La debilitat de les democràcies liberals. El "new deal".

4. Reivindicació teòrica de la violència com a estri fonamental de la política exterior. El model italià. La recerca de l'espai colonial. El nazisme. Nacionalisme i "lebensraum". La construcció del III Reich. La política de "anschluss" i la reacció de les potències. El rearmament alemany.
5. Els feixismes a l'Europa Central i Oriental. La guerra civil espanyola i les seves repercussions internacionals. La No-intervenció i les seves violacions. Incapacitat diplomàtica de la Societat de Nacions.
6. Democràcies occidentals i nazi-feixisme: l'estratègia de l'"apaivagament". L'eix Roma-Berlín. La "gran Alemanya" i la política austríaca: l'ocupació. La qüestió dels Sudets. La lectura nazi del principi d'autodeterminació dels pobles. Els pactes internacionals entorn a la seguretat txecoslovaca. Les garanties internacionals. La conferència de Munich i l'ocupació i el desmembrament de Txecoslovàquia. Dantzig i l'ocupació de Polònia.

V. LA II GUERRA MUNDIAL I LES SEVES CONSEQUENCIES

1. El "nou ordre europeu". Ocupació i Resistència. La Unió Soviètica i les democràcies occidentals davant la guerra. El pacte germano-soviètic i les seves conseqüències. La generalització del conflicte: l'atac nipó a Pearl Harbor i l'entrada en guerra dels Estats Units. L'economia de guerra nord-americana. L'agressió nazi a la Unió Soviètica. La consolidació de les aliances. Els principis ideològics: La "Carta de l'Atlàntic". El "segon front".
2. Les previsions sobre la reestructuració del món en acabar la guerra. Les Conferències Interaliades: Teheran, El Caire, Ialta. La qüestió italiana a la caiguda del feixisme. Arees d'influència dels aliats i projectes de

divisió d'Alemanya. L'impacte de l'arma atòmica i l'acabament del conflicte. La rendició del Japó.

3. Ocupació quadripartida d'Alemanya. El cas de Berlín. La modificació de les fronteres europees i el problema dels desplaçats. La "debacle" econòmica a Centroeuropa. Els desacords polítics entre els ocupants. Nuremberg.
4. Els nous règims de l'Europa oriental. El model de les "democràcies populars". El cas iugoslau. La reconstrucció de l'Europa occidental. Els governs de concentració: Itàlia, França, Bèlgica. La victòria electoral del laborisme britànic.

Part tercera

VI. LA CONSTRUCCIÓ DEL SISTEMA BIPOLAR. NACIONS UNIDES, UN NOU ORDRE INTERNACIONAL?

La guerra contra el feixisme i les bases teòriques del sistema: de la Declaració Interaliada del 1941 als acords de Dumbarton Oaks (1944). La Conferència de San Francisco. La Carta de les Nacions Unides. L'esperit de la Carta. Nacions Unides i oligopoli decisor: el Consell de Seguretat i el dret de veto. Els organismes de Nacions Unides i llur funcionament. Els organismes especialitzats.

VII. DESCOLONITZACIÓ, INDEPENDÈNCIA, NO-ALINIAMENT

1. Amèrica Llatina, un continent sota control. Del colonialisme europeu a la dominació USA. Els antecedents: la "doctrina Monroe" i el "destí manifest" dels Estats Units. Panamericanisme i sistema interamericà. Populisme i revolucions nacionals. La revolució mexicana. La revolució cubana i el seu impacte. L'experiència xilena. La crisi centreamericana.

2. Els moviments d'alliberament nacional a Asia. La decadència de l'Imperi Britànic: Índia, Pakistà, Birmània. La fi del colonialisme neerlandès: Indonèsia. La revolució xinesa i el naixement de la República Popular. El conflicte del Tibet. La guerra d'Indoxina: Vietnam, Laos, Cambòdia. L'enfonsament del colonialisme francès. Dien Bien Phu i els Acords de Ginebra del 1954. La creació de la OTASE i la progressiva intervenció dels Estats Units. La guerra del Vietnam. La situació actual al Sud dest Asiàtic.
3. El continent africà. Les colònies britàniques (Ghana, Tanzània, Rhodèsia). Les colònies franceses (Guinea, Senegal, Algèria). El conflicte del Congo. Les colònies portugueses i la lluita armada. Els nous Estats independents, la dependència econòmica i la dependència política. La creació de l'OUA.

Les darreres formes de colonialisme: Sudàfrica i l'"apartheid". El cas de Namíbia.
4. Neutralisme i no-aliniament. La neutralitat activa. La Conferència Afro-asiàtica de Bandung. Les polítiques tercermundistes: Egipte, Índia, Indonèsia i Xina. La Conferència de Belgrad (1961) i el naixement del moviment de països no-aliniats. L'influència iugoslava. La Conferència d'Alger (1973) i l'exigència d'un Nou Ordre Econòmic Internacional. Evolució i perspectives del moviment de països no-aliniats.

VIII. GUERRA FREDA I COEXISTÈNCIA PACÍFICA

1. Algunes aproximacions conceptuals.
2. Els orígens de la guerra freda. La "doctrina Truman" i l'establiment de l'àrea d'hegemonia nord-americana. El "plà Marshall" i la remodelació política i econòmica de l'Europa occidental. Establiment i consolidació dels blocs. La construcció del sistema d'interdependència a l'Europa de l'Est. El Kominform.
3. Els blocs militars. El pacte de Brussel·les (1948) i el debat sobre la defensa europeu-occidental. El Tractat de l'Atlàntic Nord (1949). La resposta soviètica: de les protestes diplomàtiques fins a la signatura del Tractat de Varsòvia (1955).

Les institucions polítiques i militars del Tractat de l'Atlàntic Nord.

Les institucions polítiques i militars del Tractat de Varsòvia.
4. Conflictes i resolució de conflictes durant la guerra freda. El cas coreà i la seva internacionalització. El paper de les Nacions Unides. Les intervencions xinesa i nord-americana. Armistici i divisió del país.
5. El Tractat xinès-hindú de 1954 i els cinc principis de la coexistència pacífica. La herència leniniana en la formulació soviètica del concepte. Coexistència o compromís entre les grans potències? La "demarche" xinesa i les crítiques tercermundistes. La coexistència pacífica en la pràctica de les Nacions Unides. La distensió, especificitat de la política nord-americana.

6. La solució dels problemes derivats de la II guerra mundial. El Tractat d'Estat d'Austria (1955) i les peculiaritats de la neutralitat austríaca. La normalització internacional del Japó (1956).
7. L'"Ostpolitik" i la normalització de les relacions amb l'Est. El Tractat germano-soviètic (1970). La qüestió de les fronteres de Polònia: El Tractat germano-polonès (1970). L'acord quadripartit sobre Berlín-Oest (1971). El Tractat de bases sobre les relacions RFA/RDA (1972). El Tractat germano-txecoslovac (1973).
8. Els conflictes del Proper Orient. La creació de l'Estat d'Israel i les guerres arabo-israelianes. Fases principals i situació actual. El moviment nacional palestinià i les seves perspectives. Els interessos de les grans potències a la regió. Els casos de Suez i el Líban.
9. Desestabilització i conflicte a l'Europa de l'Est: Berlín, Polònia, Hongria. Funcions i disfuncions del Tractat de Varsòvia: la intervenció a Txecoslovaquia. La "comunitat socialista d'estats" i el problema de la "sobirania limitada".
10. La política exterior de les grans potències. Els Estats Units de la "nova frontera" de Kennedy al retorn a la "guerra freda" de l'administració Reagan. La Unió Soviètica després de Krusçov. La intervenció a l'Afganistan. Les incertituds del post-breznevisme.
11. Bipolarisme militar vs. Multipolarisme polític? Els conflictes intra-blocs. La confrontació Nord/Sud i les relacions Sud/Sud. La "revolució islàmica" i les seves conseqüències. L'impacte de la crisi econòmica (1973-1984) en la política internacional. La guerra Irán/Irak.

IX. LA POLITICA INTERNACIONAL SOTA EL SIGNE DE L'ARMA NUCLEAR

1. "Club atòmic" i bipolarisme. Del monopoli a la superioritat nuclear. La "paritat teòrica" i els seus problemes.
2. Prohibició parcial d'experiències nuclears i no proliferació d'armes nuclears. El Tractat de Moscó (1963). Els acords de 1968. No nuclearització i desnuclearització zonal: El Tractat de Washington sobre l'Antàrtida. Els projectes de zones desnuclearitzades (NFZ).
3. La limitació d'armaments. El control de l'armament estratègic: SALT I, II, START. El control de l'armament convencional: MBFR. Les negociacions de Ginebra. "Euro-míssils" i equilibri estratègic Est/Oest.

X. LA CONSTRUCCIÓ D'EUROPA. SEGURETAT I COOPERACIÓ A EUROPA

1. L'espai polític europeu. L'europèisme. Institucions europees i política continental. Els processos d'integració econòmica: Les Comunitats Europees i el Consell d'Ajuda Mútua Econòmica. Altres organismes regionals.
2. La Conferència sobre la Seguretat i la Cooperació a Europa. Les propostes i negociacions preliminars. La Conferència d'Helsinki. L'Acta Final d'Helsinki (1975) i les relacions internacionals. La Conferència de Belgrad. La Conferència de Madrid. Els problemes específics de la regió mediterrània. La Conferència sobre Mesures de Confiança i Desarmament (Estocolm, 1984) i la continuació del procés CSCE.

Part quartaXI. L'ESTAT ESPANYOL I LA POLÍTICA INTERNACIONAL

1. La reflexió teòrica sobre la política internacional: Història, principals tendències i estat actual de la qüestió.
2. La política internacional de l'Estat espanyol de la crisi del 98 fins el 1914. Característiques de la neutralitat espanyola durant la I Guerra Mundial. Espanya davant la Societat de Nacions. La II República: teoria i pràctica d'una política exterior democràtica en un marc internacional en crisi. Aspectes internacionals de la guerra civil espanyola.
3. Franquisme i política internacional. Espanya i el nazifeixisme: neutralitat benèvola i no beligerància durant la II Guerra Mundial. Espanya i les Nacions Unides. L'aïllament internacional del règim. L'impacte de la "guerra freda": el paper d'Espanya en l'estratègia polític-militar nordamericana. Els Acords amb els Estats Units. El Concordat amb la Santa Seu. L'ingrés a les Nacions Unides i la progressiva incorporació a la vida internacional. La descolonització de les possessions espanyoles d'Àfrica.
4. L'Espanya post-franquista. Constitució i política internacional. Els grans debats de la política exterior espanyola: la integració europea i les opcions de defensa. Política de defensa i "escenaris" de conflicte. L'eix Balears/Gibraltar/Canàries. El nord d'Àfrica i el "flanc sud" de l'OTAN.

BIBLIOGRAFIA GENERAL

- William M. ARKIN. Research Guide to Current Military and Strategic Affairs. Washington, Institute for Policy Studies, 1981, 232 p.
- ATLASECO (aparició anual/setembre), Paris, "Le Nouvel Observateur".
- Fulvio ATTINA. La política internazionale contemporanea (1945-1980). Milano, Franco Angelli, 1983, 394 p.
- Wolfgang BENZ / Hermann GRAML. El siglo XX. Problemas mundiales entre los dos bloques de poder. Madrid, Siglo XXI, 1982, 476 págs.
- Geoffrey BARRACLOUGH. Introducción a la Historia Contemporánea. Barcelona, Ed. 62, 1966, 282 p.
- Lelio BASSO. Scienze Politiche 2 (Relazioni Internazionali). Milano, Feltrinelli, 1973, 520 p.
- Luigi BONANATE (ed.) Politica Internazionale, Firenze, La Nuova Italia, 1979, 488 p.
- Calendario Atlante de Agostini (aparició anual) Novara, Instituto Geografico de Agostini.
- J.A. CARRILLO SALCEDO. Textos básicos de Naciones Unidas. Madrid, Tecnos, (2ª. ed.) 1982, 495 págs.
- Pierre CELERIER. Géopolitique et Géostratégie. Paris, PUF, 1969, 127 p.
- Carlos M. CIPOLLA. Historia Económica de Europa (6). Economías Contemporáneas (vol. I y II). Barcelona, Ariel, 1980.

- Saul Bernard COHEN. Geografía y Política en un mundo dividido. Madrid, Eds. Ejército, 1980, 478 p.
- Gérard CHALIAND / Jean-Pierre RAGEAU. Atlas Stratégique. Géopolitique des rapports de forces dans le monde, Paris, Fayard, 1983, 223 p.
- J.B. DUROSELLE. Europa de 1815 a nuestros días. Vida política y relaciones internacionales. Barcelona. Labor., 1978, 330 p.
- J.B. DUROSELLE. Histoire diplomatique de 1919 à nos jours. Paris, Dalloz (7a. ed.) 1978, 935 p. (Hi ha traducció catalana. Barcelona. Edicions Universitaries de Catalunya, 1982. 2 vol.).
- L'ETAT DU MONDE. Annuaire économique et géopolitique mondial. (Sous la direction de François Gêze, Alfredo Valladao, Yves Lacoste) Paris, Maspero (anual).
- Pierre GEORGE. Panorama del Mundo Actual. Barcelona, Ariel, 2a. ed. 1976, 318 p.
- Martin GILBERT. Recent History Atlas 1860 to 1960, London, Weidenfeld and Nicholson, 1978, 121 p.
- Frederick H. HARTMANN. The Relations of Nations. N. York, Macmillan, 6a. ed. 1983, 675 p.
- K.J. HOLSTI. International Politics. A Framework for Analysis. Englewood Cliffs, Prentice-Hall, 4a. ed. 1983, 478 p.
- Michael KIDRON/Ronald SEGAL. The State of the World Atlas, London, Pan Books, 1981. (Hi ha traducció espanyola. Barcelona, Serbal, 1982).

- Michael KIDRON/Dan SMITH. Atlas du monde armé. Paris, Calmann-Lévy, 1983, s.p.
- Yves LACOSTE. La géographie, ça sert d'abord à faire la guerre. Paris. Maspero, 2a. ed. 1982, 234 págs.
- Manuel MEDINA. Las organizaciones internacionales. Madrid. Alianza-Universidad, 1976, 236 p.
- Roberto MESA. La sociedad internacional Contemporánea. Documentos básicos. Madrid, Taurus, 1982, 2 vols.
- Tomás MESTRE VIVES. La política internacional como política de poder. Barcelona, Labor, 1979, 432 p.
- Philippe MOREAU DEFARGUES. Les relations internationales dans le monde d'aujourd'hui. Les derives de puissances. Paris, STH. 1981, 351 p.
- Edmund Jan OSMAŃCZYK. Enciclopedia mundial de relaciones internacionales y Naciones Unidas. México, FCE, 1976, 1236 p.
- RAMSES (Rapport annuel mondial sur le système économique et les stratégies), Paris, IFRI, (anual).
- René REMOND. Introduction a l'histoire de notre temps. 3. Le XXè. siècle de 1914 à nos jours. Paris. Seuil. 1974, 282 p.
- Pierre RENOUVIN. Historia de las Relaciones Internacionales. Tomo II, vol. II. La crisis del siglo XX. Madrid. Aguilar, 1960. (Reed. Madrid. Akal, 1983, 1.308 p.).
- Marcel RONCAYOLO. Histoire du monde contemporain. Paris, Bordas, 1973, 3 vols.

Massimo L. SALVADORI: Storia dell'età contemporanea dalla restaurazione all'eurocomunismo Torino, Loescher ed., 1976, 1422 p.

André-Louis SANGUIN. Geografia Política, Vilassar de Mar, Oikos-Tau, 1981, 181 p.

Ramón TAMAMES. Estructura Económica Internacional. Madrid, Alianza Ed. 1970, 451 p.

World Armaments and Disarmament. SIPRI Yearbook. (ANUAL) Londres, Taylor and Francis Ltd.

INTRODUCCIO A LA TEORIA DE LA POLITICA INTERNACIONAL

Celestino del ARENAL. Introducción a las Relaciones Internacionales Madrid, Tecnos, 1984, 424 p.

Raymond ARON. Paix et Guerre entre les Nations. Paris, Calmann-Lévy, (8a. ed.) 1984, 794 p.

Philippe BRAILLARD. Théories des Relations Internationales Paris, P.U.F. 1977, 459 p.

Silviu BRUCAN. La disolución del Poder. Sociología de las relaciones internacionales y políticas, México, Siglo XXI, 1974, 352 p.

E.H. CARR. The Twenty Years' Crisis (1919-1939). An Introduction to the study of International Relations London, Macmillan, 1939, reimpr. 1983, 239 p.

Daniel COLARD. Les Relations Internationales, Paris, Masson, 2a. ed., 1981, 206 p.

James E. DOUGHERTY / Robert L. PFALTZGRAFF, Jr. Contending Theories of International Relations. A Comprehensive Survey. N. York, Harper and Row, (2a. ed.) 1981, 592 p.

Jean-Baptiste DUROSELLE. Tout empire périra. Une vision théorique des relations internationales. Paris, Sorbonne, 1981, 357 p.

P.-F. GONIDEC / R. CHARVIN. Relations Internationales Paris, Montchrestien, 3a. ed. 1981, 484 p.

Umberto GORI et al. Relazioni Internazionali. Metodi e tecniche di analisi. Milano, Etas Kompass, 2a. ed. marzo 1974, 332 p.

- Stanley H. HOFFMANN. Teorías Contemporáneas sobre las Relaciones Internacionales. Madrid. Tecnos, 1979, 351 p.
- Manuel MEDINA. Teoría de las Relaciones Internacionales. Madrid, Seminarios y Ediciones, 1973, 212 p.
- Manuel MEDINA. Teoría y formación de la Sociedad Internacional. Madrid, Tecnos, 1983, 624 p.
- Marcel MERLE. Sociología de las Relaciones Internacionales. Madrid, Alianza Ed. 1978, 461 p.
- Roberto MESA. Teoría y Práctica de las Relaciones Internacionales. Madrid, Taurus, 1977, 268 (hi ha segona edició ampliada).
- Miklós MOLNAR. Marx, Engels et la politique internationale. París, Gallimard, 1975, 385 p.
- Hans J. MORGENTHAU. Politics among Nations. The Struggle for power and Peace. New York, Knopf, 5a. ed. 1978, 650 p.
- Pierre RENOUVIN / Jean B. DUROSELLE. Introducción a la Política Internacional. Madrid, Rialp, 1968, 593 p.
- P.A. REYNOLDS. Introducción al Estudio de las Relaciones Internacionales. Madrid, Tecnos, 1977, 278 p.
- LA DISLOCACIÓ DEL SISTEMA D'EQUILIBRI DE PODERS
- E.H. CARR. La Revolución bolchevique (1917-1923). Madrid, Alianza, 1973, 3 vols.

- Marc FERRO. La Gran Guerra. 1914/1918. Madrid, Alianza Ed. 1970.
- Marc FERRO. L'Occident devant la Révolution soviétique. L'Histoire et ses mythes, Bruxelles, Complexe, 1980, 149 p.
- V.I. LENIN. Informe sobre la paz en el II Congreso de los Soviets. La política interior y exterior de la República. Moscú, Lengua Extranjera, s.d., 307 p.
- George LICHTHEIM. El Imperialismo. Madrid. Alianza Ed. 1972. 199 p.
- Wolfgang J. MOMMSEN. La época del imperialismo. Europa 1885-1918. México. Siglo XXI, 4a. ed. 1977, 359 p.
- Pierre RENOUVIN. La primera guerra mundial. Vilassar, Oikos-Tau, 1972, 123 p.
- VERSALLES, INTENT DE CONSTRUCCIÓ D'UN SISTEMA INTERNACIONAL
- GERBET/GHEBALI/MOUTON. Les Palais de la Paix. Société des Nations, et Organisation des Nations Unies: París, Eds. Richelieu, 1973, 415 p.
- Michel LAUNAY. Versailles, une paix baclée? Le XXème siècle est mal parti. Brusel.les, Ed. Complexe, 1981, 188 p.
- Pierre RENOUVIN. Le Traité de Versailles. Paris, Flammarion, 1969, 141 p.
- F.P. WALTERS. Historia de la Sociedad de Naciones. Madrid, Tecnos, 1971, 797 p.

EL PERIODE D'ENTREGUERRES

- Otto BAUER. Tra due guerre mondiali? La crisi dell'economia mondiale, della democrazia e del socialismo, Torino, Einaudi, 1979, 334 p.
- Milorad M. DRACHKOVITCH (ed.). The Revolutionary Internationals (1864-1943), Stanford, Stanford Univ. Press, 1966, 256 p.
- John Kenneth GALBRAIT. El crac del 29. Esplugues, Ariel, 1975, 277 p.
- Miloš HAJEK. Storia dell'Internazionale Comunista (1921-1935) Roma, Ed. Riuniti, 1975, 334 p.
- George F. KENNAN. From Prague After Munich. Diplomatic Papers 1938-1940, Princeton, Princeton Univ. Press, 1968, 260 p.
- William L. SHIRER. Le troisième Reich des origines à la chute. Paris, Stock., 1969, 2 vols.
- Elizabeth WISKEMANN. La Europa de los Dictadores 1919-1945. México. Siglo XXI, 1979, 341 p.

LA SEGONA GUERRA MUNDIAL I LES SEVES CONSEQÜENCIES

- Peter CALVOCORESSI/Guy WINT. Guerra Total. Madrid, Alianza Univ. 1979, 2 vols.
- Diane Shaver CLEMENS. Yalta, Oxford, Univ. Press, 1970.
- André FONTAINE. Histoire de la guerre froide. Paris, Fayard, 1967, 2 vols. (hi ha trad. espanyola. Ed. Luis de Caralt Barcelona).
- Alfred GROSSER. L'Allemagne de notre temps. Paris, Fayard, 1970.
- André LATREILLE. La Segunda guerra mundial 1939-1945. Madrid Guadarrama, 1968, 2 vols.
- Henri MICHEL. La segunda guerra mundial. Vilassar, Oikos-Tau, 1972, 123 p.

LA CONSTRUCCIÓ DEL SISTEMA BIPOLAR. NACIONS UNIDES, UN NOU ORDRE INTERNACIONAL?

- Victoria ABELLAN HONRUBIA. El sistema financiero de las Naciones Unidas. Madrid, Tecnos, 1973, 127 p.
- André FONTAINE, op. cit.
- GERBERT / GHEBALI / MOUTON. op. cit.
- Manuel MEDINA. La Organización de las Naciones Unidas. Madrid, Tecnos, 2a. ed. 1974, 222 p.
- Elisa PEREZ VERA. Naciones Unidas y los principios de la coexistencia pacífica. Madrid, Tecnos, 1973, 169 p.

DESCOLONITZACIÓ, INDEPENDENCIA, NO-ALINIAMENT

- Paul BAIROCH. El tercer mundo en la encrucijada. Madrid, Alianza Ed. Colec. Bolsillo nº 473.
- Eugène BERG. Non Aligement et Nouvel Ordre Mondial. Paris, PUF, 1980.
- Philippe BRAILLARD. Tiers Monde et Relations Internationales Paris, Masson, 1984, 304 p.
- Marcelo CARMAGNANI. América Latina de 1880 a nuestros días. Vilassar de Mar, Oikos-Tau. 1975, 116 p.
- Fidel CASTRO. La crisis económica y social del mundo... (Informe a la VII Cumbre de los Países No Alineados) La Habana, Oficina de Publicaciones del Consejo de Estado, 1983, 238 p.

Gordon CONNELL-SMITH. Los Estados Unidos y la América Latina. México, FCE. 1977, 349 p.

Informe de la Comisión Presidencial Bipartita de los Estados Unidos sobre Centroamérica (enero 1984). Barcelona, Planeta, 1984, 187 p.

Joseph KI-ZERBO. Historia del Africa Negra, vol. II. Madrid, Alianza Editorial, 1980.

Albert MEMMI. Retrato del colonizado, Madrid, EDICUSA, 1971, 224 p.

Roberto MESA. Las revoluciones del Tercer Mundo. Madrid, EDICUSA, 1971, 251 p.

Adolfo MIAJA DE LA MUELA. La emancipación de los pueblos coloniales y el Derecho Internacional. Madrid, Tecnos, 1968, 189 p.

Mario OJEDA. Alcances y límites de la política exterior de México. México, El Colegio de México, 1976, 220 p.

Roland OLIVER / J.D. FAGE. Breu Història d'Àfrica. Barcelona. Edicions 62, 1965, 337 p.

Gérard PIERRE-CHARLES. El Caribe a la hora de Cuba, La Habana, Casa de las Américas, 1981, 534 p.

Carlos RANGEL. El Tercermundismo, Caracas, Monte Avila, 2a. ed., 1982, 286 p.

Enrique RUIZ GARCIA. Subdesarrollo y liberación. Madrid, Alianza Ed. Colec. Bolsillo nº 433.

(Pierre VILAR/Fidel CASTRO) Independencia y revolución en América Latina, Barcelona, Anagrama, 1976, 110 p.

GUERRA FREDA I COEXISTÈNCIA PACÍFICA

Raymond ARON. La República Imperial. Los Estados Unidos en el Mundo 1945-1972. Madrid, Alianza Ed.

Cristoph BERTRAM. La Menace Soviétique (ed. inglesa, 1980) París, Berger-Leurault, 1982, 208 p.

Willy BRANDT. Memorias políticas 1960-1975. Barcelona. Dopesa, 1976, 2. vol.

Ph. BRETTON/J.P. CHAUDET. La coexistencia pacifique. París Armand Colin, 1971, 327 p.

Zbigniew BRZEZINSKI. La era tecnocrónica. Buenos Aires, Paidós, 1979, 461 p.

Hélène CARRERE d'ENCAUSE. Le Grand Frère. L'Union Soviétique et l'Europe soviétisée. París, Flammarion, 1983, 381 p.

Franco CATALANO. Europa e Stati Unite negli anni della freda. Economia e politica 1944-1956. Milano, ILI, 1972, 446 p.

Noam CHOMSKY. La Segunda Guerra Fria. Crítica de la política exterior norteamericana, sus mitos y su propaganda, Barcelona, Crítica, 1984, 324 p.

Claude DELMAS. L'OTAN. PUF. Cel. ¿Que-sais-je? nº 865, París, 1975, 128 p.

Claude DELMAS. Corée 1950. Paroxysme de la guerre Froide. Bruselles. Ed. Complexe 1982, 191 p.

- Claude DELMAS. La politique militaire soviétique, Paris, PUF, 1983, 127 p.
- René-Jean DUPUY/Mario BETTATI. Le Pacte de Varsovie. Paris. A. Lolin, 1969, 96 p.
- François PETJO. Historia de las Democracias Populares. Barcelona, Martínez Roca, 1971, 2 vol.
- André FONTAINE. Le dernier quart du siècle. Paris, Fayard, 1976, 268 p.
- André FONTANIE. Un seul lit pour deux rêves. Histoire de la "détente". 1962-1981. Paris, Fayard, 1982, 538 p.
- John Lewis GADDIS. The United States and the Origins of the Cold War 1941-1947. New York, Columbia Univ., Press, 1972, 396 p.
- John Lewis GADDIS. Strategies of Containment. A Critical Appraisal of Postwar American National Security Policy. Oxford Univ. Press, 1982, 432 p.
- Johan GALTUNG. ¡Hay alternativas! Cuatro caminos hacia la paz y la seguridad. Madrid, Tecnos, 1984, 383 p.
- A.A. GRECHKO. Las Fuerzas Armadas del Estado Soviético, Moscú, Progreso, 1977, 350 p.
- Alfred GROSSER, Les Occidentaux. Paris, Fayard, 1978, 438 p.
- Louis J. HALLE. The Cold War as History, N. York, Harper and Row, 1975, 434 p.

- Paul Y. HAMMOND. Cold War and Détente. The American Foreign Policy Process since 1945, N. York, Harcourt Brace Jovanovich, 1975, 370 p.
- Stanley HOFFMANN. La nouvelle guerre froide. Paris, Berger-Levrault, 1983, 272 p.
- D. HOROWITZ. Estados Unidos frente a la revolución mundial (de Yalta al Vietnam). Barcelona. Ed. Cultura Popular, 1968, 510 p.
- Henry A. KISSINGER. Política exterior americana. Plaza y Janés. Col. Rotativa. Barcelona, 1976, 155 p.
- Pierre MILZA. Le nouveau désordre mondial. Paris, Flammarion, 1983, 336 p.
- Juan P. PRATS. La guerra y el desarme. Barcelona, Salvat col. Grandes Temas nº 48, 1973, 143 p.
- OTAN. Documentation, Brusel.les, OTAN Service de l'Information, 1976, 412 p.
- OTAN. Manual de l'OTAN. Brusel.les, Service de l'Information, 1978, 84 p.
- OTAN. L'Alliance Atlantique. Structure, Faits et Chiffres Bruxelles, 86 ed., 1981, 402 p.
- LA POLITICA INTERNACIONAL SOTA EL SIGNE DE L'ARMA NUCLEAR
- Mariano AGUIRRE. De Hiroshima a los euromisiles. Madrid, Tecnos, 1984, 254 p.

- General BEAUFRE. Introducción a la estrategia. Madrid, Ejército, 1980, 210 p.
- Christopher CHANT/Ian HOGG. La Bombe. Armes et scénarios nucléaires, Paris, "Autrement" n° 55, novembre 1983, 151 p.
- Claude DELMAS. Historie politique de la Bombe Atomique, Paris, Albin Michel, 1967, 397 p.
- Claude DELMAS. La estrategia nuclear, Barcelona, Redondo 1969, 172 p.
- Claude DELMAS. Armements nucléaires et guerre froide. Paris, Flammarion, 1971.
- Claude DELMAS. Le Second Age Nucléaire, Paris, PUF, 1974, 124 p.
- EMA. La carrera de armamentos. Barcelona, Noguer, 1977, 234 p.
- André GLUCKSMANN. El discurso de la guerra, Barcelona, Anagrama, 1969, 412 p.
- Léo HAMON. Estrategia contra la guerra, Madrid, Guadarrama, 1969, 276 p.
- Herman KAHN. On Escalation. Metaphors and scenarios, 1975, (trad. francesa, Paris, Calmann-Lévy, 1966, 362 p.).
- George F. KENNAN. Le Mirage nucléaire. Les relations americano-soviétiques à l'âge de l'atome. Paris, La Decouverte, 1983, 258 p.

- Dieter S. LUTZ. La guerre mondiale malgré nous? La controverse des euromissiles. Paris, La Decouverte-Maspero, 1983, 319 p.
- Michel MANEL. L'Europe face aux SS 20. Un projet de défense européenne. Paris, Berger-Levrault, 1983, 320 p.
- Douglas J. MURRAY/Paul R. VIOTTI. The Defense Policies of Nations. A Comparative Study, Baltimore, The Johns Hopkins Univ. Press, 1982, 525 p.
- Jeffrey RECORD. NATO's Theater Nuclear Force Modernization Program: The Real Issues, Cambridge (MA), Institute for Foreign Policy Analysis, 1981, 102 p.
- Anibal ROMERO. Estrategia y política nuclear. Madrid, Tecnos, 1979, 302 p.
- Enrique RUIZ GARCIA. El libro rojo del rearme, Madrid, Seminarios y Ediciones, 1970, 154 p.
- Francisco L. DE SEPULVEDA. Crisis y amenaza nuclear. Barcelona, Planeta/IEC, 1982, 236 p.
- Jacques SOPPELSA. Géographie des armements. Paris, Masson, 1980, 277 p.
- Angel VIÑAS. Armas y Economía. Ensayos sobre dimensiones económicas del gasto militar. Barcelona, Fontamara, 1984, 216 p.

LA CONSTRUCCIÓ D'EUROPA. SEURETAT I COOPERACIÓ A EUROPA

Jacques BOURRINET/Maurice TORRELLI. Les relations extérieures de la Communauté économique européenne. París, PUF, 1980, 126 p.

Rudolf BYSTRICKY. Le droit de l'intégration économique socialiste. Ginebra, Institute Universitaire de Hautes Etudes Internationales, 1979, 471 p.

Jorge FUENTES. La línea de la distensión. Madrid, autor, 1980, 270 p.

Giovanni GRAZIANI. Comencon: domination et dependances. París, Maspero, 1982, 204 p.

Henry KISSINGER. ¿Crisis de la seguridad europea?. Los problemas de la Alianza Atlántica. Barcelona, DOPESA, 1973, 270 p.

Pierre LELLOUCHE. La sécurité de l'Europe dans les années 80. París, IFRI, 1980, 415 p.

Aleth MANIN. La Conférence sur la Sécurité et la Coopération en Europe. París, La Documentation Française, 1976, 80 p. (Notes et Etudes Documentaires, nº 4271-4272).

Manuel MEDINA. La Comunidad Europea y sus principios constitucionales. Madrid, Tecnos, 1974, 230 p.

Javier RUPEREZ. Europa, entre el miedo y la esperanza. Madrid, EDICUSA, 1976, 301 p.

Patrick WAJSMAN. L'illusion de la Détente. París, PUF, 1977, 288 p.

Charles ZORGBIBE. L'insecurité européenne. París, PUF, Col. ¿Que-sais-je? nº 1572, 1974, 127 p.

Charles ZORGBIBE. La construction politique de l'Europe. París, PUF, 1978, 189 p.

L'ESTAT ESPANYOL I LA POLITICA INTERNACIONAL

José M. de AREILZA. Diario de un Ministro de la Monarquía, Barcelona, Planeta, 1977, 221 p.

José M. de AREILZA. Memorias exteriores 1947-1964, Barcelona, Planeta, 1984, 204 p.

Celestino del ARENAL. La Teoría de las Relaciones Internacionales en España, Madrid, International Law Association (sección Española), 1979, 199 p.

José Mario ARMERO. La política exterior de Franco, Barcelona, Planeta, 1978, 247 p.

Esther BARBE. España y la OTAN. La problemática europea en materia de seguridad. Barcelona, Laia, 1981, 215 p.

Eduardo CHAMORRO/Ignacio FONTES. Las Bases Norteamericanas en España, Barcelona, Euros, 1976, 328 p.

David C. JORDAN. Spain, The Monarchy and the Atlantic Community, Cambridge (MA), Institute for Foreign Policy Analysis, 1979, 55 p.

Angel LOBO. OTAN y España. El precio de una alianza, Madrid Sábado Gráfico, 2a. ed. 1981, 286 p.

A.J. LLEONART (ed.) España y ONU (I y II), Madrid, 1978, 1983, 2 vols.

Fernando MORAN. Una política exterior para España, Barcelona, Planeta, 1980, 414 p.

Juan Carlos PEREIRA. Introducción al estudio de la política exterior de España (siglo XIX y XX), Madrid, Akal, 1983, 254 p.

Antonio REMIRO BROTONS. La acción exterior del Estado, Madrid, Tecnos, 1984, 268 p.

Alberto SANTOS. La Péninsule Luso-Ibérique: enjeu stratégique, París, Stratégique, 1980, 235 p.

Angel VIÑAS. La Alemania nazi y el 18 de Julio. Antecedentes de la intervención alemana en la guerra civil española, Madrid, Alianza, 2a. ed. 1977, 476 p.

Angel VIÑAS. Los pactos secretos de Franco con Estados Unidos. Bases, ayuda económica, recortes de soberanía, Barcelona, Grijalbo, 1981, 333 p.